การถวายสังฆทาน

นำเสนอเมื่อ : 15 ก.ค. 2551

การถวายสังฆทาน เป็นการทำบุญที่คนไทยเชื่อกันว่า เป็นการทำทานที่ได้บุญมาก เพราะ สังฆทาน เป็นการถวายทานที่ไม่ระบุเฉพาะว่าเป็นพระสงฆ์รูปใด ผู้ที่ประสงค์จะทำทานจะเตรียมสิ่งของที่จะถวายทาน เมื่อพร้อมแล้วนำไปยังวัด บอกทานเจ้าอาวาสว่า ต้องการถวายสังฆทาน ทานจะนิมนต์พระสงฆ์รูปใดมารับสังฆทานก็ได้ หรือจะเตรียมของแล้วนำของไปยังวัด ไปพบพระสงฆ์รูปใดก็แจ้งความจำนงขอถวายสังฆทาน ทานก็จะทำพิธีรับสังฆทาน หากกำหนดว่าจะถวายแก่พระรูปใดรูปหนึ่ง การทานนั้นก็ไม่เป็น สังฆทาน

ของที่จะถวายสังฆทาน มักเป็นอาหาร และสิ่งของที่จำเป็นสำหรับภิกษุสามเณร เช่น สบง จีวร ผ้าเช็ดตัว แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ เครื่องกระป๋อง นม อาหารแห้ง เป็นต้น รวมถึง ชา กาแฟ โอวัลติน และเงิน ตามความจำเป็น ตามความพอใจของผู้ที่จะทำสังฆทาน

ถ้าต้องการอุทิศส่วนบุญ ส่วนกุศลให้แก่ผู้ใด ผู้ถวายทานก็มักจะบอก หรือเขียนชื่อ นามสกุล ให้แก่พระภิกษุ เพื่อทานจะได้ทำพิธีอุทิศส่วนกุศลไปยังผู้ที่บอกชื่อนั้น ๆ

การทำพิธีถวายสังฆทาน ไม่มีอะไรยุ่งยาก เมื่อนำสิ่งของไปและพระสงฆ์รู้ความประสงค์ ท่านก็จะให้จุด ธูป เทียน แล้วก็ว่า นโม 3 จบ แล้วกล่าวถวาย สังฆทาน ดังนี้

อิมานิ มยงภันเต ภตตานิ สปริวารานิ ภิกขุสงคสส โอโณชยาม โร ภนเต ภิกขุ สงโฆ อิมานิ ภตตานิ สปริวารานิ ปฏิคคณหาตุ อมหากำ ฑีฆรตตำ หิตาย สุขาย

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แดพระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ซึ่งภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ

พระสงฆ์จบจะ **“สาธุ”** แล้วก็ถวายของที่เป็นสังฆทานทั้งหมดให้ท่าน แล้วท่านก็จะให้ศีล ให้พร ยถา สัพพี ผู้ถวายสังฆทานก็กรวดน้ำ แผ่ส่วนบุญกุศล เป็นอันเสร็จพิธีทำบุญถวายสังฆทาน

สังฆทานคืออะไร

สังฆทาน คือ การถวายสิ่งของแก่หมู่พระภิกษุสงฆ์ เป็นการถวายกลาง ๆ ไม่จำเพาะเจาะจงภิกษุรูปหนึ่งรูปใด
เมื่อถวายให้แล้วก็ถือวาพระภิกษุสงฆ์ทุกรูปมีสิทธิ์ใช้สอยสิ่งของเหล่านั้นตามสะดวก
อาจจะมีเพียงตัวแทนสงฆ์เพียงรูปเดียวมารับประเคน ก็ถือว่าเป็นสังฆทานเหมือนกัน

มีทานอีกรูปแบบหนึ่งที่คล้าย ๆ สังฆทาน เป็นทานที่มีอาณาเขตกว้างขวางกว่าคือ
ทานที่ให้แก่หมู่พวกที่ไม่เฉพาะกลุมบุคคลใดบุคคลหนึ่งเรียก สาธารณทาน เป็นทานที่ไม่จำกัดเฉพาะในรั้ววัด
เป็นการให้ที่ไม่มีขอบเขต สังฆทานเป็นสวนหนึ่งของสาธารณทานเช่นนั้น

ส่วนการถวายทานที่ให้เฉพาะพระภิกษุสงฆ์รูปนั้นรูปนี้เรียก ปาฏิปุคคลิกทาน
มีอานิสงส์น้อยกว่าทานสองประเภทข้างต้น เพราะเป็นการจำกัดเฉพาะบุคคลวาต้องเป็นคนนั้นคนนี้
การให้ทานแก่สวนรวมยอมได้อานิสงส์มากกวา

คราวที่พระนางปชาบดีโคตมี พระแม่น้าของพระพุทธเจ้าปั่นฝ้ายทอเป็นจีวร
แล้วนำไปย้อมตั้งใจถวายแด่พระพุทธเจา แต่พระพุทธเจ้าไม่ทรงรับ ตรัสวาให้ถวายแก่สงฆ์คือหมู่พระแทน
พระนางเสียใจ แต่เมื่อทราบวาถวายแก่สงฆ์มีผลมาก นางจึงคลายความเศราโศก

พระสงฆ์บางรูป แม่ชีบางท่าน ฆราวาสบางคน ทำงานให้กับชุมชนไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย
ความคิดในทางสะสมเพื่อตัวเองไม่มี บางท่านก็เลี้ยงเด็กกำพร้า บางทานทั้งเลี้ยงทั้งสอน
เมื่อเราบริจาคทรัพย์ให้ท่าน ท่านก็ใช้ทรัพย์นั้นให้เป็นประโยชน์ไปกับกิจการช่วยเหลือสังคมที่ทำอยู่
ท่านเป็นเพียงคนกลางที่คอยแบ่งปันจากคนมั่งมีเพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ขาดแคลน
การทำบุญกับผู้ทำประโยชน์แก่ชุมชนนับเป็นสังฆทานที่ได้บุญไม่ใช่น้อย เพราะบุญได้แผ่ขยายกว้างออกไป
ช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้ทุกข์ยากเหล่านั้นดีขึ้น และเป็นการช่วยสังคมไปด้วยในตัว

เดี๋ยวนี้เวลาพูดถึง "สังฆทาน" พวกเราจะนึกถึงถังสีเหลือง ๆ ภายในบรรจุข้าวของเครื่องใช้มากมาย
จนล้นออกมาปากถัง แลวมีพลาสติกใสหุ้มทับอีกที

แท้จริงแล้วของที่จะถวายหมู่พระสงฆ์โดยไม่เจาะจงที่เรียกว่าสังฆทานนั้น
คืออะไรก็ได้ที่เหมาะกับชีวิตสมณะ ไม่จำเป็นต้องเป็นถังเหลือง ๆ ที่วางขายตามหน้าร้านสังฆภัณฑ์เสมอไป

แต่สำหรับ "สังฆทานถังเหลือง" ที่ชาวพุทธนิยมซื้อไปถวายพระสงฆ์นั้น
ท่านทราบหรือไม่วามีบางสิ่งบางอย่างไม่ชอบมาพากลอยู่ในนั้น เรามาดูซิว่าในถังสังฆทานสีเหลือง ๆ หนึ่งใบ
มีอะไรอยู่ข้างในนั้นบ้าง

"ถังเหลือง ๆ" ที่มีวางขายตามร้านสังฆภัณฑ์นั้น
บางร้านจะยัดหนังสือพิมพ์หรือกระดาษแข็งเขาไว้เต็มก้นถัง ส่วนที่เป็นสังฆทาน หรือข้าวของเครื่องใช้จริง ๆ
จะถูกบรรจุไว้แถวขอบปากถังเพื่อให้ดูวามีของใช้มากมายจนล้นปากถัง
แลวเอาพลาสติกใสหุ้มอีกทีเพื่อไม่ให้ของล้นจนหก แท้จริงแล้วมีของใช้ไม่กี่อย่างเท่านั้นเอง

ข้าวของเครื่องใช้ที่บรรจุมักเป็นของคุณภาพต่ำ เช่น หางผงซักฟอก ธูปเทียนคุณภาพต่ำ แปรงสีฟันที่ขนแปรงแข็งโป๊ก ผ้าอาบน้ำฝนที่บางเบาจนน่าวิตกว่าพระนุ่งสรงน้ำเมื่อใดคงได้โป๊แต่ไม่เปลือยเมื่อนั้น หรือบางทีอาจเป็นผ้าอาบน้ำฝนสีเหลืองที่ใส่มาพอเป็นพิธีคือ ขนาดกว้างยาวไม่เกิน 1 เมตร ที่นำมาใช้ประโยชน์ไม่ได้ น้ำปลาราคาถูกที่ดูออกว่าเป็นน้ำใส่สีละลายเกลือ ข้าวสารที่ใส่มาแค่ถุงเล็ก ๆ หยิบมือเดียวพอเป็นพิธีเหมือนกับผ้าอาบน้ำฝนที่ถูกใส่มา และบางครั้งก็เป็นเศษข้าวสารหัก ถ้าสังเกตดูดี ๆ บางถังจะมีเกลือป่นใส่มาให้เป็นสิบถุง ใส่เพื่อเกลือป่นจะได้กินพื้นที่เยอะ ๆ จะได้ไม่ต้องใส่ของใช้อื่นเพิ่มเติม เพราะเกลือป่นมีราคาถูก

นอกจากนี้ข้าวของที่ไม่จำเป็นอื่น ๆ ก็มีใบชารสเข้มข้นที่ความเป็นจริงแล้วพระและสามเณรไม่ค่อยชงฉันกันเลย และมักจะถูกทิ้งไปอย่างไม่ได้ประโยชน์ น้ำบรรจุขวดที่มีกลิ่นผงซักฟอกอันเนื่องมาจากการบรรจุอยู่ในถังที่อัดพร้อมด้วยผงซักฟอก 1 กลอง เมื่ออากาศร้อนทำให้กลิ่นของผงซักฟอกเข้าไปในขวดน้ำ กลายเป็นน้ำที่มีกลิ่นผงซักฟอกไม่เหมาะแก่การบริโภคในเวลาต่อมา กล่องสบู่ก็เป็น "บริขารล้นวัด" อีกชิ้นหนึ่ง มีกล่องหนึ่งก็ใช้ได้เกือบตลอดชีวิตของการเป็นพระ ไม่จำเป็นต้องถวายบ่อยก็ได้ ได้มาก็ล้นวัดไม่รู้จะเอาไปไว้ไหนดี

ความไม่ชอบมาพากลของ "สังฆทานถังเหลือง" เกิดจากความที่เราไม่รู้ว่าจะซื้ออะไรไปถวายพระดี เลยต้องอาศัยเครื่องสังฆทานที่มีจำหน่ายตามร้านบรรจุให้สำเร็จรูป เพื่อจะได้ไม่ต้องเลนเกมเดาใจพระ อีกทั้งการบรรจุถังก็ทำมาให้เรียบร้อยสวยงาม ซื้อปุ๊บก็ถือไปถวายปั๊บ เข้ากับยุคสมัยบริโภคนิยมพอดี ไม่ต้องเสียเวลาไปซื้อหามาประกอบให้ลำบาก

แต่ความที่คนซื้อไม่ได้ใช้ คนใช้ไม่ได้ซื้อ ก็เลยเป็นช่องว่างที่เปิดโอกาสทองให้กับร้านค้าเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคโดยอัตโนมัติ คนซื้อไม่มีทางรู้หรอกว่า "สังฆทานถังเหลือง" ที่ซื้อไปถวายพระ ข้างในมีของที่จำเป็นสำหรับพระจริง ๆ สักกี่อย่าง มีของที่มีคุณภาพมากแค่ไหน หรือมีจำนวนสิ่งของที่คุ้มกับราคาที่ร้านค้าตั้งไว้หรือไม่

ส่วนพระสงฆ์นั้นเล่า เมื่อรับประเคนสังฆทานเสร็จ โยมลากลับ เปิดถังออกดูเจอแต่สิ่งของที่ใช้ได้เพียงไม่กี่ชิ้น ซ้ำของบางอย่างก็ไม่มีคุณภาพดีพอ บ่อยครั้งที่พระท่านต้องจ่ายปัจจัยไปซื้อหามาใช้เอง หรือบางครั้งก็มีแต่ม้วนกระดาษชำระใส่มาเต็มใต้ถัง หรือมีแต่เกลือถุงเล็ก ๆ หลายสิบถุง หรืออย่างที่หนังสือพิมพ์เคยลงข่าวว่ามีหนังสือโป๊ใส่มาในถังสังฆทานด้วย จะบอกให้โยมรับรู้แต่โยมก็กลับบ้านไปเสียแล้ว

ถวายสังฆทานอย่างไรให้ได้บุญ

ถึงเวลาต้องมาทบทวนการทำสังฆทานกันเสียที สังฆทานที่ดีไม่จำเป็นต้องมีของถวายมากมายขอเพียงเป็นของจำเป็น และมีคุณภาพเท่านี้ก็พอ และการเลือกซื้อของมาประกอบเป็นสังฆทานเองจะได้ของดีมีคุณภาพกว่าการไปซื้อ "ถังเหลือง ๆ" ตามร้านสังฆภัณฑ์

จัดสังฆทานให้ได้ประโยชน์ ข้าวของเครื่องใช้ที่ซื้อหามาจัดเป็นสังฆทานได้

- **สบู่** จัดเป็นเครื่องประทินผิว แต่พระก็ใช้ได้เพื่อทำความสะอาด และระงับกลิ่นกาย

- **ยาสีฟัน** ชนิดผงหรือแบบหลอดก็ได้ ยาสีฟันสมุนไพรก็น่าสนใจ

- **แปรงสีฟัน** เลือกชนิดขนแปรงอ่อน ๆ จะได้สบายเหงือก

- **ยาสระผม** เอาไว้ใช้เวลาโกนศีรษะจะได้โกนได้ง่ายขึ้น

- **ใบมีดโกน** เป็นของจำเป็นมาก เพื่อใช้โกนศีรษะ

- **ผงซักฟอก** ใช้ซักจีวรเพื่อความสะอาด

- **เครื่องดื่มสมุนไพรพร้อมชง** ขิงผง ชารางจืด มะตูม เดี๋ยวนี้ผลิตออกมาหลายประเภท หรือจะใส่เครื่องดื่มรสช็อกโกแลตก็ได้ อย่าลืมดูวันหมดอายุก่อนซื้อด้วย

- **ผ้าอาบน้ำฝน** เลือกที่เนื้อหนา ๆ หรืออาจเลือกซื้อเป็นสบง (ผ้านุ่ง) หรือจะเป็นอังสะก็ได้ เพราะพระท่านมักจะมีผ้าอาบน้ำฝนอยู่มากแล้ว จะขาดแคลนก็คือสบง อังสะ ถ้าถวายให้สามเณรก็จัดเหมือนพระเช่นกัน

- **ถวายสังฆทานแม่ชี ก็เปลี่ยนจากผ้าเหลืองเป็นชุดแม่ชี** ซึ่งหาซื้อได้จากวัดบวรนิเวศหรือที่สถาบันแม่ชีไทย หากหาซื้อไม่ได้ก็เปลี่ยนเป็นผ้าขาวเนื้อดีตามร้านขนาด 2-4 เมตรแทน จากนั้นแม่ชีท่านจะนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อ ผ้าถุง ผาครอง ตามสมควร

- **หนังสือธรรมะ** หนังสือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หนังสือเกี่ยวกับสุขภาพ หรือหนังสือความรู้ต่าง ๆ ที่คิดว่าพระสงฆ์ควรรับรู้เพื่อนำไปบอกกลาวแก่ญาติโยมได้

- **ยาสมุนไพรต่าง ๆ รวมทั้งยาแผนปัจจุบัน**

- **เครื่องเขียน** สมุด ปากกา ดินสอ รวมทั้งซองจดหมาย แสตมป์

- **ไฟฉาย** ถ่านไฟฉาย เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับวัดชนบทและวัดป่า

- **จาน ชาม ช้อน ส้อม** อาจสอบถามดูว่าวัดนั้น ๆ ต้องการจำนวนมากหรือไม่ จะได้จัดเป็นชุดใหญ่ถวายเป็นของสงฆ์ เพื่อให้ชาวบ้านหยิบยืมได้ด้วยในงานบุญประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องมืองานช่าง เช่น ค้อน ตะปู ไขควง หรืองานเกษตร เช่น จอบ เสียม พลั่ว และอุปกรณ์งานทำความสะอาด เช่น ไม้กวาดอ่อน ไม้กวาดแข็ง ถังขยะ ที่ตักผง ฯลฯ เหล่านี้ก็สามารถจัดถวายเป็นสังฆทานได้เหมือนกัน

- **ของอื่น ๆ** ที่มักนิยมใส่ก็มี ข้าวสาร หัวหอม กระเทียม น้ำมันพืช น้ำตาล เกลือ ที่จัดว่าเป็นของแห้งเก็บไว้ได้นาน ของเหล่านี้ถ้าพระท่านใช้ไม่ทัน ท่านก็มักจะเก็บรวบรวมนำไปบริจาคต่างจังหวัดอีกที นับเป็นวงจรบุญไม่มีที่สิ้นสุด

จัดเรียงข้าวของที่ซื้อมาลงในภาชนะซักผ้าที่ซื้อมาต่างหาก อาจจะเป็นถังหรือกะละมังก็ได้ แล้วนำไปถวายได้ทันที

ของที่ควรลดละเลิกในสังฆทาน ข้าวของบางอย่างที่ควรหลีกเลี่ยงไม่นำมาประกอบเป็นสังฆทาน

- บุหรี่ ยาเสพติด เครื่องดื่มชูกำลังทุกประเภท

- ผลิตภัณฑ์อาหารที่บรรจุด้วยโฟม เพื่อหลีกเลี่ยงมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม

- อาหารกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง เพราะเป็นอาหารที่มีสารกันบูด สารเคมี ไม่ส่งผลดีต่อสุขภาพ ใส่เป็นผลไม้สดจะดีกว่า ถ้าในวัดมีครัวอาจซื้อผักสดเข้าครัวก็ได้

- ใบชา พระไม่ค่อยได้ชงฉัน ควรเปลี่ยนเป็นเครื่องดื่มสมุนไพรให้ประโยชน์กับสุขภาพมากกว่า

- กล่องสบู่ ปกติพระท่านมีอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องซื้อถวายอีก

- บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป อาหารบิณฑบาตในตอนเช้าเป็นอาหารสดและมีคุณค่ากว่า ไม่ควรส่งเสริมให้ท่านฉันอาหารที่มีคุณค่าน้อย

- น้ำอัดลม น้ำที่ผ่านการปรุงแต่งใส่สี